

Asia: VN/3071/2020

## **Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista**

### **1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala**

#### **1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?**

-

#### **Perustelut ja muutosehdotukset:**

Tavoitteena salliva, erilaiset toimijat ja toimintaympäristöt huomioiva sääntely:

Hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn valmistelussa tulee ottaa huomioon se, että Suomessa julkista hallintotehtävää hoitavat myös muut kuin viranomaiset. Suomessa merkittävä osa sosiaaliturvasta on järjestetty lakisääteisillä vakuutuksilla yksityisissä vakuutusyhtiöissä. Vakuutusperusteisia sosiaaliturvan muotoja ovat muun muassa työeläke sekä työtapaturma- ja ammattitautivakuutus. Sosiaalivakuutusten lisäksi liikennevakuutuksen toimeenpano on kansallisen vakiintuneen tulkinnan mukaan julkisen hallintotehtävän hoitamista ja tietyiltä osin myös julkisen vallan käyttöä.

Toimijoiden monimuotoisuudesta ja toiminnan eroista johtuen hallintolaissa tulisi säätää vain automaattisen päätöksenteon yleisistä edellytyksistä. Yleislainsäädännön tulisi olla luonteeltaan mahdollistavaa, ei rajoittavaa. Automatisoitavista asiaryhmistä tulisi säätää tarvittaessa sektorikohtaisissa erityislaeissa.

Lakisääteisiä vahinkovakuutuksia toimeenpannaan yksityisissä vahinkovakuutusyhtiöissä osana vakuutusyhtiön muuta vakuutustuotetarjontaa ja toimeenpanoon sovelletaan kilpailulainsäädäntöä. Myöskään työeläkeyhtiöt eivät ole julkisyhteisöjä, vaan keskenään kilpailevia yksityisiä yhtiöitä. Etenkin liikennevakuutuksen osalta huomioitavaksi tulee myös se, että liikennevakuutustoimintaa harjoitetaan Suomessa myös ulkomaalaisten vakuutusyhtiöiden toimesta. Tietojärjestelmiä kehitetään liiketoiminnallisista lähtökohdista, joihin liittyy usein liikesalaisuuden piiriin kuuluvia

seikkoja. Viranomaisia koskevaa lainsäädäntöä, kuten tiedonhallintalakia, sovelletaan näihin tahoihin viranomaisia rajoitetummin. Tulevan uuden sääntelyn tulee ottaa huomioon myös nämä erilaisiin toimintaympäristöihin liittyvät seikat.

Keskityttävä sääntelyn selkeyteen ja tarkkarajaisuuteen:

Ehdotetulla hallintolain 25 a § 1 momentilla ei säännellä EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti ”päätöksestä”, vaan asian ”ratkaisemisesta”. Perustelun tekstissä viitataan sekä ratkaisemiseen että (hallinto)päätökseen. Säännöksen otsikossa käytetään taas termiä ”käsittely”. Esitettyä 1 momenttia on syytä täsmentää käytettyjen termien osalta.

Esitetyn hallintolain 25 a § 2 momentin soveltamisala jää epäselväksi. Momentissa säännelty hallintoasian valmistelu voidaan sekoittaa 1 momentissa tarkoitettuun hallintopäätöksen valmisteluun. Epäselväksi jää myös rajanveto ehdotetusta momentissa tarkoitettun valmistelun ja perusteluissa kuvatun avustavan automatisaation välillä. Lisäksi lainkohdan muotoilu sisältää tulkinnanvaraisia kohtia: ”voi vaikuttaa” ja ”merkittäväällä tavalla”.

Kokonaisuudessaan olisi hyvä miettiä, onko 2 momentin sääntely ylipäättään tarpeellista, koska se toistaa tietosuoja-asetuksen 22 artiklan sanamuotoja. Jos sääntelyyn päädytään, perusteluissa tulisi täsmentää esimerkein sitä, millaisia toimia hallintoasian valmistelu ja avustava automaatio voivat käsittää. Samoin säännöksen perusteluissa tulisi avata sitä, mitä tosiasiallinen hallintotoiminta voi pitää sisällään.

**1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne automatisoitavien asiaryhmien kannalta?**

-

**Perustelut ja lisätiedot:**

-

**1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?**

-

**1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitettun avustavan tai valmisteleavan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

## 1.5. Muut huomiot käyttöalasääntelystä:

Joustavuutta tekoälyn käyttöön:

Tekoäly teknologiana kehittyy nopeasti ja sille löydetään uusia käyttökohteita koko ajan lisää. EU:n lainsäädäntötyö on tältä osin kesken, eikä tekoälylle ole edes yksiselitteistä määritelmää.

FA:n näkemyksen mukaan hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn tulisi olla mahdollisimman teknologiariippumatonta ja aikaa kestävä. Eri automaation käyttötilanteissa taustalla olevalla teknologialla ei tulisi olla merkitystä, kunhan laissa asetetut hyvän hallinnon ja oikeusturvan vaatimukset täytetään muutoin. Ei myöskään ole mielekästä säännellä tekoälyn käytöstä tai vaatimuksista kansallisella tasolla juuri nyt, kun samasta asiasta on odotettavissa EU-sääntelyä lähivuosina.

## 2. Oikeussuojakeinot

**2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?**

-

**2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?**

-

**2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:**

-

## 3. Tietosuoja

**3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:**

-

**4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys**

**4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?**

-

**Perustelut ja muutosehdotukset:**

-

**4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?**

-

**4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot**

-

## 5. Muut huomiot

### 5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

FA:lla on asiantuntijajäsenyys OM:n hallinnon automaattisen päätöksenteon yleissääntelyä valmistelevassa työryhmässä. Työeläkevakuuttajat ry, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, ja Liikennevakuutuskeskus ovat antaneet kukin oman lausuntonsa OM:n lausuntopyyntöön. Yksityiskohtaisten kommenttien osalta FA yhtyy näiden yhteisöjen lausunnoissa esitettyihin näkemyksiin.

Suopelto Kirsi  
Finanssiala ry